

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

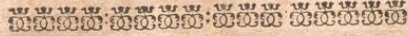
Art. I. Quid & quotuplex sit voluntarium, & an non solùm in hominibus, sed
etiam in brutis reperiatur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

TRACTATUS SECUNDUS.
DE ACTIBVS HVMANIS.

BXPEDITO tractatu de beatitudine, incipit D. Thomas agere de actib' humanis; quippe qui sunt potissima media, quibus hæc beatitudo acquiritur, & ut ait D. Bernardus ad cleric. cap. 15. *semina æternitatis*: sicut enim arbor & fructus virtualiter continentur in semine, ita & vita æterna in bonis operibus: unde Apostolus 2. ad Corinth. 9: *Qui parcat seminat, parcat & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Sed quia prima & generalis conditio actuum humanorum est, ut à voluntate procedant, unde voluntarii humani in particulari, eorumque principis S. Doctor differat, agit quasi 6. de voluntario, & involuntario. Sit ergo

DISPVATIO I.

De voluntario & involuntario.

Ad questionem 6. D. Thoma.

CUM eadem sit contrariorum doctrina, in hac disputatione primò agemus de voluntario, secundò de involuntario, tertid de mixto ex utroque.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid & quotuplex sit voluntarium: & an non solum in hominibus, sed etiam in brutis reperitur?

Dico primò: Voluntarium est id quod procedit à principio intrinseco, cum cognitione finis. Ita communiter Theologi cum D. Thoma hic art. 1. post Aristotelem, Gregorium Nisenum, & Damascenum, quos S. Doctor ibidem refert.

Explicatur hæc definitio: Voluntarium dicitur actio procedens à principio intrinseco, ut distinguatur à motu violento, qui est à principio extrinseco, ut dicitur 2. physic. Additur cum cognitione finis, ut distinguatur à motu naturali, cum quo convenit in prioribus particulis, quæ proinde habent locum generis: nuncitio enim plantarum, motus gravium & levium in proprium centrum, & similes motus, verè procedunt à principio intrinseco, nempe ab anima vegetativa, & à gravitate vel levitate, sed non cum cognitione, & ideo non sunt voluntarii, sicut nec illi actus intellectus, qui sic præcedunt voluntatem, ut ab illa non imperentur, quia non supponunt cognitionem ut sui causam, sed potius sunt

A ipsa cognitio: unde Verbi generatio in Divinitate, scientia simplicis intelligentiæ, & alia attributa, vel actus qui voluntatem præcedunt, & ab ea non imperantur, non possunt dici voluntarii, nisi in propriè & concomitanter. Ex quo intelliges, rationem voluntarii in propriè convenire actibus voluntariis elicitis, vel imperatis, saltem loquendo de voluntario perfectò, imperatum enim, ut infra dicemus, in actibus appetitus sensitivi reperitur.

Confirmatur: Cum voluntarium opponatur involuntario, definitio voluntarii debet excludere omnes causas & conditiones concurrentes ad voluntarium, sed ad involuntarium de præcipuè causæ seu conditiones concurrunt, scilicet violentia & ignorantia: Ergo definitio voluntarii debet ambas excludere: constat autem elicitis, quòd esse ab intrinseco excludit violentiam hæc enim infertur à principio extrinseco, cum sit contra inclinationem subiecti: esse autem cum cognitione finis, excludit ignorantiam, ut patet: Ergo hæc definitio voluntarii legitima est.

Advertendum tamen cum Curiele hic art. 3. dubio unico, quòd cum D. Thomas dicit voluntarium esse id quod est à principio intrinseco cum cognitione finis, nomine finis non solum intelligit veram causam finalem, sed etiam terminum vel objectum actus voluntatis, quando ille non habet finem cuius gratia fiat, ut contingit in amore essentiali quòd Deus se diligit, & in amore notionali quòd producitur Spiritus sanctus, vel etiam in actu delectationis & quietis de fine jam adepti, qui fructus appellatur; ille enim, in mea sententia, non est propriè propriè finem, nec finis esse actus. De quo supra tractata præcedenti disp. 1. art. 2. §. 2.

Dico secundo: Voluntarium esse duplex, videlicet perfectum, & aliud imperfectum. primum que reperitur in sola natura intellectuali; secundum vero non solum in hominibus, sed etiam in brutis locum habere. Ita D. Thomas hic art. 2. ubi sic dicitur: *Ad rationem voluntarii requiritur, quòd principium actus sit intra cum aliqua cognitione finis. Est autem duplex cognitio finis, perfecta scilicet, & imperfecta: perfecta quidem finis cognitio est, quando non solum apprehenditur res quæ est finis, sed etiam cognoscitur ratio finis, & proportio eius quòd ordinatur ad finem ipsum, & ratio cognitio finis competit soli rationi naturali: imperfecta autem cognitio finis est, quæ in sola natura apprehensivis consistit, sine hoc quòd cognoscatur ratio finis & proportio actus ad finem: & ratio cognitio finis reperitur in brutis animalibus per sensum & affectionem naturalem. Perfectam igitur cognitionem finis requirit voluntarium secundum rationem perfectam, prout scilicet apprehenso sine aliquo potest deliberari de finem, & de his quæ sunt ad finem, moveri in finem, vel non moveri; imperfectam autem cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem imperfectam, prout scilicet apprehendens finem, non deliberat, sed subito movetur in ipsum. Unde soli naturæ rationali competit voluntarium secundum rationem perfectam: sed functionem*

rationem imperfectam competit etiam brutis. Quibus A
verbis S. Doctor utramque partem nostrae con-
clusionis & docuit & probavit: unde ulteriori
probatione non indiget.

Sed quæres, utrum voluntarium univocè vel
solum analogicè dicatur de homine & de bruto?
Respondeo univocè de utroque prædicari. Ra-
tio est, quia bruta conveniunt univocè & gene-
ricè nobiscum in gradu & ratione cognoscitivi:
Ergo etiam in ratione appetitivi, seu voluntarii.
Consequenter patet: quia appetitus sequitur
cognitionem, & juxta modum cognitionis est
modus voluntarii & appetitivi, ut ex D. Thoma
jam vidimus: Ergo ubi ratio cognoscitivi est uni-
voca, etiam ratio voluntarii seu appetitivi est uni-
voca erit. Antecedens verò præbatur: Bruta &
homo continentur sub eodem genere & gradu
animalis: Ergo & sub eodem gradu cognoscitivi-
vi. Consequenter patet: nam animal, quod uni-
vocè se habet ad utrumque, est vivens sensibile:
Ergo & vivens cognoscens; sentire enim cogno-
scere est: Ergo quæ conveniunt univocè in ratio-
ne generica animalis, conveniunt univocè in ratio-
ne cognoscitivi.

Dices: Voluntarium dicitur à voluntate: Sed
voluntas non reperitur in brutis, nisi metapho-
ricè, sicut risus in præto: Ergo nec ratio volunta-
ria.

Respondeo, voluntarium dici quidem à vo-
luntate, ut ab eo à quo nomen imponitur, tan-
quam à principali in genere appetitus, non ta-
men significare solum actum ab illa elicitedum,
sed etiam actum elicitedum ab appetitu sensitivo
brutorum: quia aliud est id à quo nomen impo-
nitur, & aliud id, ad quod significandum impo-
nitur: lapis enim v.g. dicitur à lædendo pedem,
omne tamen quod lædit pedem non est lapis.
Vel etiam dici potest, quod voluntarium dicitur
à voluntate, non specificè sumptà, pro voluntate
rationali, sed à voluntate genericè sumptà, pro-
ut abstrahit à rationali & irrationali, & solum si-
gnificat appetitum elicitedum, ut regulatum co-
gnitione: & sic sumptum voluntarium dividitur
in duas species, scilicet in voluntarium perfe-
ctum, quod in solo homine reperitur, & in vo-
luntarium imperfectum, quod convenit etiam
brutis, sicut etiam animal, seu vivens sensibile,
in perfectum & imperfectum dividitur.

Ex dictis colliges, hanc definitionem volun-
tarii ab Almaino traditam: *Voluntarium est actio
vel omnisio, qua ita est in potestate agentis, ut positus om-
nium requisitis possit eam ponere vel non ponere*, non est
legitimam: illa enim solum convenit actibus
liberis: voluntarium autem latius & universali-
us se habet quam liberum; nam convenit pueris,
amentibus, & brutis, quibus tamen non
convenit libertas, ut ex Aristotele docet Divus
Thomas hic articulo secundo in argumento, sed
contra. Item in beatis amor beatificus, & fructio
ultimi finis, sunt actus omnino necessarii, & ta-
men sunt perfectè voluntarii, ut patebit ex di-
cendis articulo sequenti.

* * *

ARTICULUS II.

*An ratio voluntarii perfectius reperia-
tur in actibus liberis, quàm in
necessariis?*

AFFIRMANT Vasquez hic disputatione
23, capite 4. Salas, & Lorca, citantes Almai-
num, Conradum, & alios, Negant verò Cajeta-
nus, Medina, & alii Discipuli D. Thomæ. Pro re-
solutione,

Notandum est, ex duplici capite posse con-
tingere quod aliquis actus sit necessarius: primò
ex imperfectione cognitionis; quo pacto mo-
tus primò primi & indeliberati in homine sunt
necessarii: secundo ex summa perfectione cog-
nitionis, quæ representat objectum ut in se
est, & sic amor beatificus est necessarius, quia
regulatur per visionem beatam, quæ tollit in-
differentiam objectivam iudicii, & Deum ut in
se est clarè voluntati representat. Hoc præmis-
so, sit

§. I.

Vera sententia statuitur.

Dico igitur: Actus necessarios ex perfectione
cognitionis, esse magis voluntarios, quàm
actus liberos.

Probatum primò conclusio: Deus necessariò
seipsum amat, & liberè diligit creaturas: Sed a-
mor quo seipsum diligit, est magis voluntarius,
quàm amor quo diligit creaturas: Ergo actus ne-
cessarius in Deo est magis voluntarius quàm a-
ctus liber. Major patet, Minor probatur. Amor
quo Deus seipsum diligit, est major in ratione
amoris, quàm amor quo liberè diligit creaturas:
Ergo etiam est major in ratione voluntarii. An-
tecedens est certum; quia Deus magis amat sei-
psum, quàm creaturas; amat enim seipsum, ut
summum & infinitum bonum, creaturas verò,
ut bonum aliquod limitatum & finitum. Confe-
quentia verò probatur. Amor in ratione amoris
est essentialiter voluntarius; cum amor nihil ali-
ud sit quàm quoddam pondus & inclinatio
voluntatis, juxta illud Augustini in confessioni-
bus: *Amor meus pondus meum, amore feror quocumque
feror*: Ergo si amor quo Deus seipsum diligit, sit
major in ratione amoris, amore quo diligit crea-
turas, erit etiam major seu perfectior in ratione
voluntarii. Simile argumentum fieri potest de
amore notionali, quo Spiritus sanctus produci-
tur: absurdum enim videtur dicere, quod pro-
ductio creaturarum sit magis voluntaria in Deo
quàm hujus divini amoris inspiratio.

Respondet Vasquez, amorem quo Deus sei-
psum diligit, & quo Spiritus sanctus produci-
tur, excedere amorem quo diligit creaturas, non in
ratione voluntarii, sed ex parte objecti; quia sei-
licet Deus amat seipsum ut habet omnimodam
rationem boni; creaturas verò ut bonum ali-
quod finitum, particulare, & indifferens.

Sed hæc responsio magis confirmat, quàm in-
firmet rationem adductam: quia perfectio amo-
ris limitat ex ordine & intrinseca habitudine ad
objectum: Ergo quò perfectius erit tale obje-
ctum, eò perfectior erit amor in ratione amoris
lib-